

Відгук обрешано  
Голова спеціалізованої  
вченої ради ДФ 26.133.073  
Людмила Хоружій  
08.07.2024р.

Голові спеціалізованої вченої ради  
ДФ 26.133.073  
у Київському університеті  
імені Бориса Грінченка  
доктору педагогічних наук,  
професору  
завідувачу кафедри освітології та  
психолого-педагогічних наук  
Факультету педагогічної освіти  
Людмилі ХОРУЖІЙ

### Відгук

Офіційного опонента **Загоруйко Людмили Олексіївни**, кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка про дисертацію **Косенчук Юлії Геннадіївни «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

**1. Актуальність дисертаційного дослідження.** Актуальність цього дослідження є безсумнівною в контексті того факту, що Україна стала країною-кандидатом на вступ до Європейського Союзу. У 2022 році Кабінет Міністрів України затвердив участь України у наступному циклі PISA-2025. Тому аналіз досвіду Фінляндії, як країни, яка посідає одне із лідируючих позицій у дослідженнях PISA-2018 та PISA-2022 є вкрай необхідним.

Незважаючи на значне поле теоретичних та практичних досліджень освітньої проблематики, робота Юлії Косенчук заповнює прогалину щодо сучасних тенденцій реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці. Поза увагою українських компаративістів залишилось проведення комплексного дослідження з напрямку реформ шкільної освіти у Фінляндії. Доцільність вирішення окресленої проблеми пов'язана також із необхідністю подолання низки суперечностей між: потребами розбудови вітчизняної шкільної освіти в контексті європейських і світових реформ, необхідністю



впровадження провідних ідей та позитивних результатів реформування шкільної освіти, зокрема у Фінляндській Республіці та сучасними тенденціями реформування шкільної освіти в Україні; запитом України в оновленні освітніх процесів, змісту, форм, методів навчання, оцінювання освітніх результатів у шкільній освіті та недостатнім рівнем запозичення кращих ідей відповідного досвіду європейських освітніх трансформацій; потребою впровадження перспективних зарубіжних ідей з доведеною ефективністю, зокрема фінських, в контексті сучасних тенденцій реформування шкільної освіти в освітню практику національної освіти України.

Саме тому вважаємо, що тема дослідження здобувачки Косенчук Юлії Геннадіївни має актуальність на сьогодні та перспективу подальшого розвитку. Вона є однаково важливою для освітньої науки та практики Фінляндської Республіки та України. Тому, на наш погляд, вибір теми дослідження є слушним і зумовлений об'єктивними потребами дослідження розвитку шкільної освіти для обох країн.

**1. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).** Дисертантка розробляла основні ідеї свого наукового дослідження в межах наукової теми кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Університету Грінченка «Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти у міждисциплінарному вимірі» (2021 – 2026) (державний реєстраційний номер 012U000123).

Можемо підтвердити, що наукова новизна дослідження визначається тим, що в роботі *вперше* охарактеризовано передумови реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки (соціальні, економічні, політичні); охарактеризовано сучасні тенденції реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці на державному рівні; розроблено рекомендації імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку шкільної освіти України на державному та інституційному рівнях; до наукового обігу введено автентичні джерела, документи, які рефлектують практику реформ у Фінляндській Республіці.



Наукова новизна представленої роботи є беззаперечною, оскільки дисертантка провела вперше комплексне дослідження, яке передбачало огляд теоретичних аспектів реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки, визначення передумов реформування шкільної освіти Фінляндії, обґрунтування сучасних тенденцій реформування системи шкільної освіти Фінляндської Республіки, характеристику поступу реформування вітчизняної шкільної освіти у форматі «Нова українська школа» та окреслення перспектив імплементації кращих практик реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці в освітню теорію та практику національної освіти України.

## **2. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.**

Теоретичне значення у роботі Косенчук Юлії Геннадіївни визначено уточненням таких базових понять дослідження, як «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни». Подальшого розвитку набуло вивчення теорії і практики реформування освіти у Фінляндській Республіці. Практичне значення визначене широкими можливостями для українських освітян використання авторських рекомендацій щодо імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку шкільної освіти України, зокрема через розроблені дисертанткою навчально-методичні посібники «Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи» та «Сучасні підходи і технології Нової української школи: компетентісно-орієнтовані завдання як засіб формування ключових компетентностей». Запропоновані у роботі матеріали також можуть бути використані для формального та неформального навчання студентів ЗВО.

## **3. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Дисертація Юлії Косенчук має чітку структуру, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (355 найменувань, з яких 181 – іноземними мовами), додатків.



Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки. Основний текст дисертації викладено на 195 сторінках.

Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій реформування системи шкільної освіти Фінляндської Республіки з окресленням перспектив імплементації фінських ідей в освітню теорію та практику освіти України.

Достовірність результатів дослідження забезпечується вдало підбраною науковою методологією, коректно сформульованими вихідними теоретичними положеннями й понятійно-термінологічним апаратом, використанням комплексу взаємопов'язаних методів дослідження, адекватних його об'єкту, предметові та завданням.

Основні положення й висновки, подані в дисертації, доведені до рівня методичних та практичних рекомендацій, упровадження яких сприятиме покращенню якості шкільної освіти в Україні.

**4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.** У дисертації методологія дослідження представлена на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та технологічному рівнях, що дозволило авторці інтегративно дослідити теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки, охарактеризувати передумови та поступ трансформаційного процесу й виокремити сучасні тенденції цього процесу. Робота має достатнє теоретичне забезпечення. Так, дисертанткою було опрацьовано аналітичні звіти, міжнародні документи з освіти, законодавчі акти, освітні концепції, значний пласт наукових праць зарубіжних та українських дослідників із проблем реформування систем освіти України та Фінляндії.

**5. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.** Апробація результатів дослідження здійснювалась на 2 міжнародних та 3 українських науково-практичних конференціях. Основні положення й результати дисертаційної роботи відображено в 11 наукових працях (з них 10 – одноосібні), серед яких: 5 статей включених до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття (у



співавторстві) у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 5 публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації. Усі результати наведено в дисертації автором самостійно. У одній спільній публікації автором визначено основні сучасні тенденції шкільної реформи у Фінляндії з урахуванням основних глобалізаційних векторів розвитку системи освіти (І. Андрощук, Н. Бахмат та О. Косенчук, 2023).

**6. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.** Здобувач на належному науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні й теоретичні основи, аргументувала використання обраних методів дослідження.

У *першому розділі* авторкою розкрито основні положення теорії реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки. Проаналізовано наукові праці українських і зарубіжних науковців, які описують різні аспекти розвитку освіти у Фінляндській Республіці.

Дисертанткою запропоноване власне визначення поняття «освітня реформа», а також проаналізовано поняття «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни».

Авторкою охарактеризовано передумови реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки (соціальні, економічні та політичні), а також розкрито їхню сутність і особливості.

Також дисертанткою визначено три етапи реформування фінської шкільної освіти. Цілком погоджусь із тезою Юлії Косенчук, що визначення зазначених етапів уможливило врахування політичних, адміністративних, педагогічних та соціальних аспектів під час проведення реформ.

У *другому розділі* роботи розкрито сучасні тенденції реформування системи шкільної освіти Фінляндської Республіки. Авторкою проаналізовано динаміку змін державної освітньої політики Фінляндської Республіки в контексті реформування шкільної освіти.



Дисертанткою з'ясовано основні органи влади (національна адміністрація; центральні агентства та інститути; обласна адміністрація; місцева адміністрація тощо), які дотичні до реформування шкільної освіти у Фінляндії. На увагу заслуговує те, що авторка зробила аналітичний огляд діяльності цих органів влади, що уможливило надання нею характеристики реформування фінської шкільної освіти на державному та інституційному рівнях.

Нам імпонує позиція дисертантки, що вважає, що однією із запорук успіху системи освіти Фінляндії є те, що відбулася низка радикальних реформ, які змінили структуру базових цінностей.

Авторка також узагальнює, що діяльність уряду Фінляндської Республіки спрямована на зміни та оновлення у п'яти пріоритетних сферах, а саме: зайнятість та конкурентоспроможність; знання та освіта; благополуччя і здоров'я; біоекономіка та чисті рішення; цифровізація, експерименти та дерегуляція.

У *третьому розділі* роботи дисертанткою розглянуто такі особливості реформування вітчизняної загальної середньої освіти, як Концепція Нової української школи. Авторкою проаналізовано сучасні виклики та пріоритетні завдання, які постали перед освітою, зокрема, перед загальною середньою освітою.

Юлією Косенчук було проведено порівняльну характеристику сучасних тенденцій реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці та Україні та з'ясовано, що Україна та Фінляндська Республіка мають більше спільного, ніж відмінного. Однак, авторка зазначає, відмінністю є те, що у Фінляндській Республіці процес реформування шкільної освіти відбувається послідовно, безперервно, динамічно та гнучко, незважаючи на зміни політичних поглядів урядовців.

Дисертанткою було представлено прогностичну модель імплементації продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України, а дослідження сучасних тенденцій дані уможливили розроблення нею



рекомендацій імплементації кращих практик реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку загальної середньої освіти України.

**7. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.** Аналіз тексту дисертації Косенчук Юлії Геннадіївни дає підстави стверджувати, що здобувачка дотрималась вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

**8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.** Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У роботі запропоновано визначення основоположних понять дослідження «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни». Вважаємо, що робота виграла б за умови більш детального аналізу поняття «реформування» у контексті шкільної освіти, а також обґрунтування аналізу поняття «освітня політика», якому авторка приділяє значну увагу у підрозділі 1.1..
2. Позитивно оцінюємо розроблену дисертанткою прогностичну модель імплементації продуктивних ідей фінських реформ в освітній простір України. Вважаємо, що дисертація значно виграла б, якби авторка більш ґрунтовно описала створену модель та особливості її імплементації у реформування шкільної освіти в Україні.
3. У підрозділі 2.1 авторкою описується державна освітня політика Фінляндської Республіки в контексті реформування шкільної освіти, а у підрозділі 2.2. подається характеристика сучасних тенденцій реформування фінської шкільної освіти на державному рівні. На наш погляд, доцільним було би визначити часові межі тих тенденцій, які авторка вважає сучасними та описує у підрозділі 2.2., що дало би більш цілісне уявлення про досліджуваний процес реформування



шкільної освіти Фінляндії в розрізі визначених етапів цього реформування.

4. Позитивно оцінюємо надані авторкою рекомендації використання позитивного досвіду реформування шкільної освіти Фінляндії в Україні. Вважаємо, що дисертація значно виграла б, якби дисертантка більш ґрунтовно описала особливості та роль міжнародної мобільності та інтернаціоналізації учнів і вчителів у фінських закладах освіти, що уможливило би більш чіткіший підхід до реалізації цієї рекомендації в українській шкільній освіті.
5. Авторка в розділі 3 дисертаційного дослідження запропонувала розроблені нею рекомендації щодо імплементації прогресивного фінського досвіду реформування шкільної освіти на державному та інституційному рівнях. На наше переконання, подана дисертація значно виграла б якби її авторка також зосередила увагу і на регіональному рівні, що дало би більш повне уявлення про використання позитивних практик Фінляндії в Україні у контексті реформування шкільної освіти.

**10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.** Зазначені дискусійні положення щодо вдосконалення роботи суттєво не впливають на позитивне враження від проведеного дослідження, його теоретичну та практичну значущість. Засвідчуємо, що робота виконана на високому теоретико-методологічному та практичному рівнях, що дозволяє дійти такого *висновку*: дисертація з теми «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці» здобувачки Косенчук Юлії Геннадіївни є самостійним завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою засобами адекватних наукових методів.



11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація Юлії Геннадіївни Косенчук «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці» відповідає п.п. 6,9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її авторка Юлія Геннадіївна Косенчук заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент – кандидат педагогічних наук,  
доцент, доцент кафедри іноземних мов  
економічного факультету  
Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка

Л.О. Загоруйко

